

Hemşirelik Öğrencilerinin Organ Bağışına Yönelik Tutumları ve Etkili Faktörler

Knowledge and Attitudes of Nursing Students on Organ Donation and Transplantation and Effective Factors

Deniz EREN¹, Güleğül MERMER²

ÖZ

Amaç: Organ bağışına duyulan gereksinim tüm dünyada giderek artmaktadır. Bunun en önemli nedeni organ kısıtlılığının yaşanması ve yeterli bağışçı bulunmamasıdır. Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına yönelik tutumlarını ve etkili faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Kesitsel tipteki bu araştırma, Haziran 2015-Mayıs 2016 tarihleri arasında hemşirelik öğrencilerinde yürütülmüştür (N=519). Veriler; yüz yüze “Kişisel Bilgi Formu” ve “Organ Bağışına İlişkin Tutumlar Ölçeği” ile toplanmış, sayı, yüzde dağılımları, Mann Whitney U, Kruskal Wallis ve post-hoc analizleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0.005$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin, Organ Bağışına İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalaması 59.15 ± 11.31 'dir. Yaş, sınıf düzeyi, en uzun yaşanan yer, anne ve baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin organ bağışına ilişkin tutum puan ortalamaları arasında istatistik olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$).

Sonuç: Öğrencilerin organ bağışına ilişkin tutumları “kararsızım” düzeyindedir. Bu bulgular doğrultusunda geleceğin sağlık profesyonellerinin organ bağışı konusunda tutumlarını değiştirmeye konusunda desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Öğrencileri; Organ Bağışı; Organ Nakli; Bilgi; Tutum.

GİRİŞ

Organ bağışı; birey henüz hayatta iken, tıbben yaşamın sona ermesi durumunda, doku ve organlarının ihtiyacı olan bireylere verilmesine kendi özgür iradesi ile onay vererek, bu onayı belgelendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü Küresel Bağış ve Nakil Gözlemevi (2016) verilerine göre, 135.860 katı organ nakli gerçekleştirilmiş olup, bu rakam 2015 yılına oranla %7.25 daha yüksektir; ancak bu sayılar

1. Arş. Gör. Dr., Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD.

E-posta Adresi: denizaslieren0623@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-2572-8551

2. Doç.Dr.Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD. E-posta Adresi: gulengulmermer@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-0566-5656

Gönderim Tarihi:28.10.20 - Kabul Tarihi: 01.07.2021

ABSTRACT

Aim: The need for organ donation is increasing all over the world. The most important reason for this is the organ limitation and the lack of sufficient donors. The research was conducted to determine the attitudes of nursing students towards organ donation and the influential factors.

Method: This cross-sectional study was conducted on nursing students between June 2015 and May 2016 (N = 519). The data were collected face-to-face using the “Personal Information Form” and “Attitudes towards Organ Donation Scale”, number, percentage distributions, Mann Whitney U, Kruskal Wallis and post-hoc analysis were used. Significance level was accepted as $p < 0.005$.

Results: The average score of the Students' Attitude Scale towards Organ Donation is 59.15 ± 11.31 . A statistically significant difference was found between the age, grade level, the place where the longest lived, the education level of the mother and father and the mean scores of the students towards organ donation ($p < 0.05$).

Conclusion: Students' attitudes towards organ donation are at the “undecided” level. In line with these findings, it is thought that health professionals of the future should be supported in changing their attitudes towards organ donation.

Keywords: Nursing Students; Organ donation; Organ transplant; Information; Attitude.

küresel nakil ihtiyacının %10 ve daha azına denk gelmektedir (1-4).

Organ Bağışı ve Organ Nakli Uluslararası Kayıt Defteri (IRODaT)'nin 2018 yılı verilerine göre, dünya genelinde kadavradan nakil yapılan ülkelerin başında sırasıyla İspanya, Hırvatistan, Portekiz ve Belçika; canlı vericilerden organ nakli yapılan ülkeler ise, sırasıyla Türkiye, Güney Kore, Hollanda ve İsrail'dir. Organ Bağışı ve Organ Nakli Uluslararası Kayıt Defteri (IRODaT), 1996 yılından beri 102 ülkede toplamda 38.710 bağış yapıldığını belirtmiştir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde Ocak 2019'da kendisine organ bağışı yapılması için bekleyen kişi sayısının 113.000 ve 2018 yılında gerçekleştirilen nakil sayısının 36.528 olduğu belirtilmektedir (5).

Türkiye’de organ nakli işlemleri, 1979 tarihli 2238 sayılı “Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun” ile 2000 tarihli 24066 sayılı “Organ ve Doku Nakli Hizmetleri Yönetmeliği” kapsamında yürütülmektedir. Ülkemizde 2018 yılında organ nakli bekleyen hasta sayısı 26.064, 2019 itibariyle yapılan nakil sayısı ise 456’dır. Ocak 2012-Temmuz 2019 tarihleri arasında ülkemizde yapılan organ bağışı sayısı 468.710’dur ve bu bağışların 105.723’ü son bir yılda gerçekleştirilmiştir (6-8).

Avrupa’da organ nakilleri genellikle kadavralardan, Türkiye’de ise canlı vericilerden elde edilen organlar kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Türkiye’de yaklaşık 26.500 kişi organ ihtiyacını karşılamak için sırada beklemektedir. Organ bağışı oranları, kampanyalara rağmen istenilen seviyeye çıkarılamamıştır (4, 5). Organ bağışını etkileyen faktörlerden başlıcaları; din, kültür, eğitim düzeyi, yasal süreçler, bağış sürecinde sağlık personelinin yaklaşımı, özgeci kişilik yapısı ve alınan organın ticari araç olarak kullanılacağından endişe edilmesidir. Ayrıca, sağlık personelinin organ bağışı konusunda bilgi düzeyi, tutumu ve inancı da organ bağışı oranlarını etkilemektedir. Özellikle hemşireler, organ bağışı yapacak kişilerle ve onların aileleriyle direkt olarak iletişime geçen sağlık profesyonelleri olarak bireylerin bağış konusundaki tutumlarını, kararlarını önemli ölçüde etkilemektedirler (9-13).

Hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına ilişkin tutumlarına ilişkin araştırmalar incelendiğinde; Ordin ve arkadaşları (2018), hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına karşı pozitif tutumlarının yüksek iken; kız öğrencilerin organ bağışına yönelik negatif tutumlarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde düşük ve öğrencilerin organ bağışında bulunmak istemelerine karşın organ bağışı kartı bulundurma düzeylerinin yetersiz olduğunu saptamıştır (14). Güler, Yılmaz ve Türk (2020), hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı konusunda pozitif tutumları yüksek olduğu halde çok azının organ bağışında bulunmak istediğini ve organ bağışı yapmayı isteme durumunun en fazla bağışa yönelik tutumdan etkilendiğini belirlemişlerdir (15).

Varşova’da yürütülen bir başka çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin %69’unun organ bağışına yönelik tutumunun olumlu, %25’inin kararsız, %6’sinin ise olumsuz olduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışmada, beyin ölümü kavramını bilen hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür (16). McGlade, McClenahan ve Pierscionek (2014), İngiltere’de hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı öncesi davranışlarını araştırmışlar, öğrencilerin neredeyse yarısının (%46.8) organ bağışçısı olarak kayıt yaptırdıklarını; ancak bunların şu anda kayıtlı olmadıklarını, %58.0’inin kayıt olmayı düşünmeye istekli olduklarını, %28.2’sinin kayıt olma konusunda kararsız olduğunu ve %13.8’inin kayıt olmayı hiç düşünmediğini, kayıt olma konusunda istekli oluştun öğrencilerin doğdukları yer ve şu anda yaşadıkları yer ile anlamlı derecede ilişkili olduğunu saptamışlardır (17).

Hemşireler, hasta ve hasta yakınlarıyla olan yakın ilişkilerinden dolayı, organ bağışının artırılması çalışmalarında stratejik bir konumdadır. Geleceğin hemşire adaylarının organ bağışına yönelik tutumlarının bilinmesi, onların bu alanda daha iyi eğitilmesi ve daha etkin görevler planlanması açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırma, hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına yönelik tutumlarını ve etkili faktörleri belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Araştırma soruları

- Hemşirelik Öğrencilerinin Organ Bağışına Yönelik Tutumları nasıldır?
- Hemşirelik Öğrencilerinin Organ Bağışına Yönelik Tutumlarını Etkili Faktörler nelerdir?

MATERYAL ve METOT

Türkiye’nin batısında bir devlet üniversitesinde öğrenim gören hemşirelik öğrencileri ile Haziran 2015- Mayıs 2016 tarihleri arasında yapılmış, kesitsel tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın Evreni/Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim öğretim döneminde kayıtlı, devam eden birinci sınıfa yeni başlayan ve henüz hiçbir mesleki dersi almayan öğrenciler ile dördüncü sınıfta olan ve mesleki derslerin çoğunu alan öğrenciler

oluşturmuştur (Birinci sınıf= 296, Dördüncü sınıf= 267). Araştırmada evrenin ulaşılabilirliği dikkate alınarak örneklem seçimine gidilmemiş, tüm evrene ulaşılmaya çalışılmış ve araştırmaya katılmayı kabul eden 519 öğrenci örnekleme oluşturmuştur (Ulaşım oranı: %92.2). Araştırmanın verilerinin toplanacağı kurumdan, katılımcılardan ve üniversitenin etik kurul biriminden, yazılı ve sözlü izin alınmıştır (19.10.2015 tarihli ve 124 sayılı Üniversite Bilimsel Kurul Kararı).

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni öğrencilerin organ bağışına ilişkin tutumlar ölçeği puan ortalaması; bağımsız değişkenleri ise yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, aile tipi, medeni durum, anne-baba eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyidir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, öğrencilerle yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Organ Bağışına İlişkin Tutumlar Ölçeği” ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, aile tipi, medeni durum, anne-baba eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, gibi öğrencilerin tanıtıcı özellikleri (8 soru) ve organ bağışına (8 soru) yönelik toplam 16 soru içermektedir (1-3, 14-18).

Organ Bağışına İlişkin Tutumlar Ölçeği; Ajzen’in (2002) geliştirdiği Planlı Davranış Kuramı’ndaki yapıların ölçülmesine yönelik, kavramsal ve metodolojik önerileri temel alınarak, Kaça ve arkadaşları (2009) tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. Toplamda 14 maddeden oluşmaktadır ve 7’li likert tipte geliştirilmiştir (1- Kesinlikle katılmıyorum, 2- Çoğunlukla katılmıyorum, 3- Pek katılmıyorum, 4- Kararsızım, 5- Biraz katılıyorum, 6- Oldukça katılıyorum ve 7- Tamamen katılıyorum) (18). Ölçek, kişilerin organ bağışına ilişkin tutumlarını, öznel normlarını, algılanan davranışsal kontrol ve davranışsal niyetlerini ölçmektedir ($\alpha = .70$). Ölçeğin dört alt boyutu bulunmaktadır: Niyet ($\alpha = .91$), Öznel Norm ($\alpha = .59$), Tutum ($\alpha = .77$) ve Algılanan Davranışsal Kontrol ($\alpha = .74$).

Ölçekte 1-3. sorular kişilerin organ bağışı konusunda davranışsal niyetlerini (“Organ bağışında

bulunmayı düşünüyorum”, “Organ bağışlamayı planlıyorum”, “Organ bağışlamayı istiyorum”), 4-8. sorular organ bağışına ilişkin tutumlarını (“Organ bağışında bulunmak zararlıdır”, “Organ bağışında bulunmak doğrudur”, “Organ bağışında bulunmak iyidir”, “Organ bağışında bulunmak tehlikelidir”, “Organ bağışında bulunmak risklidir”) 9-11. sorular öznel normları (“Benim için önemli olan kişiler organlarımı bağışlamam gerektiğini düşünür”, “Organ bağışında bulunmak için üzerimde toplumsal bir baskı hissediyorum”, “Benden organlarımı bağışlamam beklenir”), 12-14. sorular algılanan davranışsal kontrolü (“Eğer istersem, organ bağışında bulunacağım konusunda kendime güveniyorum”, “Organ bağışında bulunup bulunmamak tamamen bana bağlıdır”, “Organ bağışında bulunmak benim için kolaydır”) değerlendirmektedir. Ölçeğin ilgili alanındaki sorulardan alınan puanlar toplanarak ölçeğin ilgili alanının toplam puanı elde edilmektedir. Puanın artması, ilgili alanın olumlu olarak etkilendiği yönünde değerlendirilmektedir (18).

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 20.0 (SPSS, Inc., Chicago IL, USA) demo paket programı kullanılmıştır. Organ Bağışına İlişkin Tutumlar Ölçeği puan ortalamaları ile sosyodemografik değişkenlerin karşılaştırılmasında varyans analizi, Mann Whitney U, Kruskal Wallis ve t testi analizi kullanılmıştır. Verilerin normallik dağılımı Shapiro Wilk, histogram, Stem-and-Leaf ile Q-Q testleri incelenerek organ bağışına yönelik tutum puanına göre değişkenlerin normal dağılmadığı ($p < .05$) gözlenmiş ve bu nedenle non-parametrik testler tercih edilmiştir. İleri analizler için Post Hoc testleri uygulanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.005$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

1.Sosyodemografik Özellikler

Hemşire öğrencilerin yaş ortalaması 21.04 ± 1.88 olup (Min: 17; Max: 26), %40.7’si 20-22 yaş grubunda yer almaktadır, %81.9’u kadındır, %53.4’ü birinci sınıfta öğrenim görmektedir, %36.0’ı ilçede yaşamaktadır, %68.6’sı Anadolu lisesi mezunudur ve %70.5’inin geliri gidere denktir. Öğrencilerin %42.4’ünün annesi; %31.2’sinin babası ilköğretim mezunudur.

Hemşirelik öğrencilerinin %70.1'i organ bağışı yapmayı düşündüğünü belirtmiştir. Öğrencilerin %79.6'sı üniversitede organ bağışı ile ilgili ders olması gerektiğini düşünmekte olup, bunların da %37.6'sı organ bağışı konusunun birinci sınıfta iken işlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin %11'i organ bağışı ve naklinin dini açıdan sakıncalı olduğunu düşünmektedir ve %40.8'i daha önceden kan bağışında bulunmuştur. Öğrencilerin %5.6'sının ailesinde ya da yakınlarında organ nakli bekleyen kişiler bulunmakta olup, %7.9'unun yakını organ bağışı yapmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin Organ Bağışına İlişkin Tutumlar Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları (N: 519), İzmir 2016

Ölçek	Madde Sayısı	Min-Max Puan	Ortalama Standart Sapma
Organ Bağışına İlişkin Tutumlar Ölçeği	14	14-85	59.15 ± 11.03
Alt Boyutlar			
Davranışsal Niyet	3	5-32	15.40 ± 5.85
Tutum	5	5-32	23.55 ± 5.85
Öznel Norm	3	3-21	9.76 ± 4.08
Algılanan Davranışsal Kontrol	3	3-21	15.40 ± 4.25

Öğrencilerin organ bağışına ilişkin tutumlar ölçeği puan ortalaması 59.15 ± 11.03 (min: 14; max: 85) olup, davranışsal niyet alt boyutu puan ortalaması 15.40 ± 5.85 (min: 5; max: 32); tutum alt boyutu puan ortalaması 23.55 ± 5.85 (min: 5; max: 32); öznel norm alt boyutu puan ortalaması 9.76 ± 4.08 (min: 3; max: 21) ve algılanan davranışsal kontrol puan ortalaması 15.40 ± 4.25 (min: 14; max: 85)'dir. Toplam ölçekler ile alt ölçekler arasındaki ilişkilere bakıldığında, toplam ölçek ile davranışsal niyet ($r: 0.802$) ve algılanan davranışsal kontrol ($r: 0.776$) alt ölçekleri arasında pozitif yönde güçlü, istatistiksel düzeyde anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Toplam ölçek ile tutum alt

ölçeği arasında pozitif yönde zayıf ve istatistiksel düzeyde anlamlı ($r: 0.255$), toplam ölçek ile öznel norm alt ölçeği arasında ise pozitif yönde orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r: 0.573$).

3. Öğrencilerin organ bağışına yönelik tutumları ve etkileyen Faktörler

Öğrencilerin yaş grubuna göre toplam ölçek ($p=.000$) ve alt boyut puan ortalamaları arasında (Davranışsal Niyet, Tutum, Öznel Norm, Algılanan Davranışsal Kontrol) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p = .000$, $p= .029$, $p = .017$, $p = .000$). Yaş grubu 23 ve üzeri olan öğrencilerin organ bağışına ilişkin tutumlar ölçeği puan ortalaması ve alt boyutlar puan ortalaması, yaş grubu 17-19 ve 20-22 olan öğrencilerden daha yüksektir. Çoklu karşılaştırma yöntemiyle farklılık yaratan grupların 17-19 ile 23 ve üzeri ($p = .000$) ayrıca 20-22 ile 23 ve üzeri ($p = .000$) yaş grupları olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin cinsiyete göre toplam ölçek ($p = .507$) ve alt boyut puan ortalamaları arasında (Davranışsal Niyet, Tutum, Öznel Norm, Algılanan Davranışsal Kontrol) istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p = .070$, $p= .191$, $p = .468$, $p = .552$). Bununla birlikte, kadın öğrencilerde organ bağışına yönelik tutum ölçeği ile davranışsal niyet ve tutum alt ölçeği puan ortalaması, erkek öğrencilerden daha fazladır.

Öğrencilerin sınıf düzeyine göre toplam ölçek ($p = .000$) ve alt boyut puan ortalamaları arasında (Davranışsal Niyet, Öznel Norm, Algılanan Davranışsal Kontrol) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($p = .000$, $p= .001$, $p = .000$); tutum alt boyutu ile sınıf düzeyi arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ($p= .182$) saptanmıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerin organ bağışına ilişkin tutumlar ölçeği puan ortalaması ve alt boyutlar puan ortalaması, birinci sınıf öğrencilerden daha yüksektir.

En uzun yaşanan yer ile öğrencilerin toplam ölçek ($p = .028$) ve davranışsal niyet ile algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p = .008$, $p= .038$). Tutum ve öznel norm alt boyutu puan ortalamaları ile

öğrencilerin yaşadıkları yer arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p = .918, p = .635$). Şehirde yaşayan öğrencilerin organ bağışına ilişkin tutumlar ölçeği puan ortalaması davranışsal niyet, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol alt boyutu puan ortalamasından daha yüksektir. Yapılan çoklu karşılaştırma testi sonucunda, farklılığı yaratan grubun ilçe-şehir grubu olduğu saptanmıştır ($p = .039$)

Mezun olunan okul ile öğrencilerin toplam ölçek ($p = .051$) puan ortalaması ve Davranışsal Niyet, Tutum, Öznel Norm alt boyut puan ortalamaları ($p = .053, p = .303, p = .143$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken; algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalaması ile mezun olunan okul arasında istatistik olarak anlamlı fark bulunduğu saptanmıştır ($p = .006$). Meslek lisesinden mezun olan öğrencilerde toplam ölçek puan ortalaması ve davranışsal niyet, tutum, öznel norm, algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalaması diğer gruplardaki öğrencilerin puan ortalamasından daha yüksektir. Çoklu karşılaştırma yöntemiyle, farklılık yaratan grubun Anadolu lisesi-düz lise olduğu bulunmuştur ($p = .009$).

Öğrencilerin gelir durumu ile ölçek toplam puan ortalaması ($p = .171$) ve alt boyut (Davranışsal Niyet, Tutum, Öznel Norm) puan ortalamaları ($p = .111, p = .424, p = .051$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Aile geliri giderinden fazla olan öğrencilerde toplam ölçek puan ortalaması ile davranışsal niyet, öznel norm, algılanan davranışsal kontrol puan ortalaması aile geliri giderinden az ve geliri giderine denk olan öğrencilerden daha yüksektir. Öğrencilerin algılanan davranışsal kontrol alt boyutu puan ortalaması ile gelir durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($p = .014$), yapılan çoklu karşılaştırma testi sonucunda farklılığı yaratanın gelir giderden az-gelir giderden fazla grubu olduğu bulunmuştur ($p = .013$).

Anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin toplam ölçek ($p = .003$) puan ortalaması ve alt boyut (Davranışsal Niyet, Öznel Norm, Algılanan Davranışsal Kontrol) puan ortalamaları ($p = .020, p = .042, p = .001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu, öğrencilerin tutum alt

boyutu puan ortalaması ($p = .074$) ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerde toplam ölçek puan ortalaması ve öznel norm, davranışsal niyet alt boyut puan ortalamaları, annesi okuryazar olmayan, okuryazar olan ve ilkokul, lise, üniversite mezunu olan öğrencilerden daha yüksektir. Öğrencilerin tutum alt boyut puan ortalaması annesi lise mezunu, algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalaması ise lise ve üniversite mezunu olanlarda daha yüksektir. Algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalaması ile öğrencilerin anne eğitim düzeyi arasındaki istatistiksel farklılık, ilkokul-lise mezunu annelerden kaynaklanmaktadır ($p = .038$). Toplam ölçek puan ortalaması ve davranışsal niyet, öznel norm alt boyut puan ortalaması ile öğrencilerin anne eğitim düzeyi arasındaki istatistiksel farklılığın ise, tüm gruplardan eşit olarak kaynaklandığı saptanmıştır.

Öğrencilerin baba eğitim düzeyi ($p = .007$) ile toplam ölçek puan ortalaması, davranışsal niyet, tutum ve algılanan davranışsal kontrol puan ortalaması ($p = .007, p = .029, p = .000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken; öğrencilerin baba eğitim düzeyi ile öznel norm puan ortalaması ($p = .831$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Toplam ölçek puan ortalaması, baba eğitim düzeyi üniversite ve lise olan öğrencilerde daha yüksektir. Tutum alt boyut puan ortalaması, baba eğitim düzeyi lise ve ilkokul mezunu olanlarda; öznel norm alt boyut puan ortalaması baba eğitim düzeyi okuryazar değil ve okuryazar olan gruplarda; algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalaması baba eğitim düzeyi üniversite ve lise mezunu olanlarda; davranışsal niyet alt boyut puan ortalaması ise baba eğitim düzeyi üniversite ve lise olan öğrencilerde daha yüksektir. Baba eğitim düzeyi ile toplam ölçek puan ortalaması arasındaki istatistiksel farklılık, babası okuryazar-üniversite mezunu olan öğrencilerde ($p = .009$); algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalaması ile baba eğitim düzeyi arasındaki istatistiksel farklılık okuryazar-üniversite mezunu ($p = .001$), ilkokul-üniversite mezunu ($p = .004$) ve lise-üniversite mezunu ($p = .048$) olan gruplardan kaynaklanmıştır.

Tablo 2. Organ Bağı Tutumlar Ölçeği ve Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Dağılımı (N: 519), İzmir 2016

Özellikler	Organ Bağı Tutumlar Ölçeği X ± SD	Davranışsal Niyet X ± SD	Tutum X ± SD	Öznel Norm X ± SD	Algılanan Davranışsal Kontrol X ± SD
Yaş					
17-19	56.72 ± 9.29	15.10 ± 5.16	17.98 ± 3.04	9.12 ± 3.78	14.52 ± 3.68
20-22	58.17 ± 11.27	15.28 ± 5.66	18.34 ± 3.42	9.60 ± 3.74	14.95 ± 4.38
23 ve üzeri	63.27 ± 12.33	17.18 ± 5.23	18.38 ± 3.95	10.68 ± 4.69	17.02 ± 4.22
İstatistiksel Analiz	KWh = 33.335 p = .000	KWh = 22.152 p = .000	KWh = 2.007 p = .367	KWh = 8.108 p = .017	KWh = 34.657 p = .000
Cinsiyet					
Kadın	59.48 ± 10.88	16.11 ± 5.00	18.29 ± 3.23	9.71 ± 4.09	15.36 ± 4.16
Erkek	57.67 ± 13.02	14.16 ± 6.96	18.01 ± 4.39	9.96 ± 4.03	15.54 ± 4.62
İstatistiksel Analiz	MWU = 19102.500 p = .507	MWU = 17641.000 p = .070	MWU = 18282.000 p = .191	MWU = 19024.500 p = .468	MWU = 19198.500 p = .552
Sınıf düzeyi					
Birinci sınıf	56.59 ± 9.98	15.01 ± 5.37	18.10 ± 3.02	9.16 ± 3.74	14.33 ± 3.95
Dördüncü sınıf	62.07 ± 12.02	16.61 ± 5.43	18.40 ± 3.90	10.45 ± 4.35	16.62 ± 4.25
İstatistiksel Analiz	MWU = 23016.500 p = .000	MWU = 17641.000 p = .070	MWU = 18282.000 p = .191	MWU = 19024.500 p = .468	MWU = 19198.500 p = .552
En Uzun Yaşadığı yer					
Köy	56.97 ± 12.23	14.33 ± 5.61	18.10 ± 4.43	9.75 ± 3.84	14.78 ± 4.80
İlçe	57.60 ± 12.53	15.02 ± 6.09	18.30 ± 3.35	9.44 ± 4.18	14.83 ± 4.51
Şehir	61.43 ± 10.32	16.90 ± 4.59	18.23 ± 3.09	10.11 ± 4.28	16.18 ± 4.15
Büyükşehir	59.90 ± 10.01	16.23 ± 5.02	18.21 ± 3.54	9.83 ± 3.83	15.63 ± 3.70
İstatistiksel Analiz	KWh = 9.104 p = .028	KWh = 11.775 p = .008	KWh = 0.502 p = .918	KWh = 1.708 p = .635	KWh = 8.412 p = .038
Mezun olunan okul					
Düz lise	60.60 ± 11.86	15.76 ± 5.49	18.04 ± 3.79	10.37 ± 4.21	16.44 ± 4.26
Anadolu lisesi	58.69 ± 11.01	15.89 ± 5.36	18.24 ± 3.38	9.51 ± 3.92	15.05 ± 4.21
Meslek lisesi	60.29 ± 12.01	15.38 ± 6.02	19.00 ± 3.16	10.24 ± 4.80	15.68 ± 4.20
Fen lisesi	50.33 ± 9.52	9.83 ± 4.58	17.83 ± 3.19	9.50 ± 5.82	13.17 ± 2.64
İstatistiksel Analiz	KWh = 7.781 p = .051	KWh = 7.676 p = .053	KWh = 3.641 p = .303	KWh = 5.420 p = .143	KWh = 12.349 p = .006
Gelir durumu					
Gelir giderden az	57.63 ± 11.89	14.39 ± 6.06	18.75 ± 3.98	10.07 ± 4.24	14.42 ± 4.61
Gelir giderden denk	58.99 ± 10.99	15.93 ± 5.29	18.24 ± 3.32	9.48 ± 3.98	15.34 ± 4.04
Gelir giderden fazla	60.99 ± 12.03	16.10 ± 5.55	17.83 ± 3.62	10.67 ± 4.27	16.38 ± 4.65
İstatistiksel Analiz	KWh = 3.558 p = .171	KWh = 4.390 p = .111	KWh = 1.715 p = .424	KWh = 5.962 p = .051	KWh = 8.580 p = .014

Anne eğitim düzeyi	n	54.03 ± 14.03	13.70 ± 6.35	17.43 ± 3.66	9.00 ± 4.19	13.90 ± 4.97
Okuryazar değil	30	56.56 ± 11.96	13.75 ± 6.50	17.25 ± 3.35	11.37 ± 3.98	14.19 ± 4.12
Okuryazar	32	57.75 ± 10.96	15.35 ± 5.56	18.42 ± 3.63	9.15 ± 3.70	14.82 ± 4.18
İlkokul mezunu	220	62.03 ± 11.53	16.99 ± 4.70	18.24 ± 3.34	10.64 ± 4.74	16.16 ± 4.23
Ortaokul mezunu	75	61.58 ± 10.21	16.69 ± 4.88	18.72 ± 3.21	9.86 ± 3.85	16.32 ± 3.83
Lise mezunu	120	59.98 ± 11.31	16.00 ± 5.35	17.21 ± 3.12	10.36 ± 4.81	16.40 ± 4.49
Üniversite mezunu	42					
İstatistiksel Analiz		$KWh = 18.324$ $p = .003$	$KWh = 13.438$ $p = .020$	$KWh = 10.048$ $p = .074$	$KWh = 11.538$ $p = .042$	$KWh = 20.014$ $p = .001$
Baba eğitim düzeyi	n	51.33 ± 18.17	11.83 ± 8.06	16.50 ± 4.28	10.50 ± 5.17	12.50 ± 2.35
Okuryazar değil	6	52.96 ± 13.11	13.16 ± 6.77	16.32 ± 3.45	10.32 ± 4.02	13.16 ± 4.24
Okuryazar	25	58.44 ± 10.43	15.49 ± 5.54	18.56 ± 3.18	9.39 ± 3.69	14.99 ± 4.19
İlkokul mezunu	162	58.17 ± 10.98	15.73 ± 5.24	17.61 ± 3.64	9.53 ± 4.20	15.29 ± 4.29
Ortaokul mezunu	75	59.56 ± 11.89	15.64 ± 5.40	18.49 ± 3.70	10.05 ± 4.23	15.39 ± 4.20
Lise mezunu	162	62.78 ± 9.87	17.47 ± 4.50	18.37 ± 3.13	9.88 ± 4.36	17.06 ± 3.99
Üniversite mezunu	89					
İstatistiksel Analiz		$KWh = 15.937$ $p = .007$	$KWh = 15.097$ $p = .010$	$KWh = 12.493$ $p = .029$	$KWh = 2.128$ $p = .831$	$KWh = 25.592$ $p = .000$

Tartışma

Hemşirelik öğrencilerinin organ bağıışı tutumları ile etkili faktörlerin incelenmesi amacı ile yürütülen bu çalışmada, öğrencilerin organ bağıışına ilişkin tutumlar ölçęęi puan ortalaması 59.15 ± 11.03 'tür. Bu sonuçla öğrencilerin organ bağıışı konusunda tutumlarının "kararsızım" düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin organ bağıışı konusunda katılımcıların belirsizlik yaşadığını, yeterli bilgi, farkındalık düzeyine sahip olmadığını göstermektedir. Vicdan, Peker ve Üçer (2011)'in Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağıışı ile ilgili tutumlarını incelediğı araştırmada, benzer biçimde öğrencilerin organ bağıışı konusunda büyük bir çoğunluğunun kararsız olduğu saptanmıştır (19). Sungur ve Mayda (2014)'nın Tıp Fakültesi Dönem I ve Dönem VI öğrencilerinin organ bağıışı konusunda bilgi ve tutumlarını incelediğı bir çalışmada, her iki dönem öğrencilerinde davranışsal niyet "biraz katılıyorum", öznel norm "pek katılmıyorum", algılanan davranışsal kontrol "kararsızım" düzeyinde saptanmıştır. Çalışmamızda, benzer şekilde hem birinci hem de dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinde davranışsal niyet "biraz katılıyorum", öznel norm "pek katılmıyorum", algılanan davranışsal kontrol "kararsızım" düzeyinde saptanmıştır. Kaur ve arkadaşları (2015), hemşirelik öğrencilerinin organ bağıışına ilişkin tutum ve algılarının "kararsızım" düzeyinde olduğunu saptamışlardır (20, 21).

Organ bağıışına ilişkin tutumlar ölçęęi ve alt boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde; davranışsal niyet ($r: .802$) ve algılanan davranışsal kontrol ($r: .776$) alt ölçekleri ile pozitif yönde güçlü ve istatistiksel düzeyde, tutum alt ölçęęi ile pozitif yönde zayıf ve istatistiksel düzeyde anlamlı ($r: .255$) ve öznel norm alt ölçęęi ile pozitif yönde orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r: .573$). Chakradhar ve arkadaşları (2016), diş hekimliğı bölümü öğrencilerinde organ bağıışına ilişkin bilgi, tutum ve uygulamaları incelemiş; bilgi, tutum ve organ bağıışını uygulamaya geçirme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir (22). Kırılmaz ve Güler (2019)'in üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri ve

organ bağış tutumları ilişkisini inceledikleri bir çalışmada, benlik saygısı ile organ bağış tutumu arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmuştur (23). Riley ve arkadaşları (2019)'nın üniversite öğrencilerinde organ bağış tutumu üzerine eğitim girişiminin etkisini belirlemek amacıyla yürüttükleri bir çalışmada ise, eyleme karşı tutumlar ve kişisel akıl yürütme alt boyutları arasında yüksek düzeyde bir ilişki bulunduğu, ancak bu iki alt boyut ile siyasi meşruiyet alt boyutu arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmadığı saptanmıştır (24).

Öğrencilerin yaş grubuna göre toplam ölçek ($p = .000$) ve alt boyut puan ortalamaları arasında (Davranışsal Niyet, Tutum, Öznel Norm, Algılanan Davranışsal Kontrol) istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p = .000$, $p = .029$, $p = .017$, $p = .000$). Yaş grubu 23 ve üzeri olan öğrencilerin organ bağışına ilişkin tutumlar ölçeği puan ortalaması ve alt boyutlar puan ortalaması, yaş grubu 17-19 ve 20-22 olan öğrencilerden daha yüksektir. Martínez-Alarcón (2019)'un İspanya'da hemşirelik lisans öğrencilerinin ksenotransplantasyona ilişkin tutumlarını incelemiş ve yaş ile arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($p < 0.001$), yaşı daha büyük olan öğrencilerde tutumun daha olumlu olduğunu saptamıştır (26 yaş > 22 yaş) (25). Yapılan bazı araştırmalarında ise öğrencilerin yaşı ile organ nakli ve bağışına yönelik tutum puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .005$) (23, 26, 27).

Öğrencilerin sınıf düzeyine göre toplam ölçek ortalamaları ($p = .000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, Martínez-Alarcón (2019), İspanya'da hemşirelik öğrencilerinin sınıf düzeyi ile öğrencilerin ksenotransplantasyona yönelik tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerin birinci sınıftakilere kıyasla daha olumlu tutuma sahip olduklarını saptamıştır ($p < .001$) (25). Altıntaş (2018)'in hemşirelik öğrencilerinin organ bağış konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmada, organ bağışlamayı düşünme durumu ile sınıf

düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0.05$) (28). Bostancıoğlu, Saraçoğlu ve Öztürk (2017)'ün, yürüttükleri çalışmada ise, sınıf düzeyi ile öğrencilerin organ bağış algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadığı saptanmıştır ($p > .005$) (29). Ordin ve arkadaşları (2018)'nin, hemşirelik bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmada, sınıflara göre negatif tutum göstergesi olan "Tıbbi olarak ihmal edilme korkusu" alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ($p = .002$), sınıf düzeyi arttıkça "Tıbbi olarak ihmal edilme korkusu" algılarının ve "bedensel yaralanma korkusunun" artış gösterdiği, pozitif tutumun azaldığı bulunmuştur (14). Akkaş ve arkadaşları (2018), tıp fakültesi öğrencilerinin organ bağışına yönelik değişen tutumlarını incelemiş ve intörn öğrencilerde organ bağış konusunda istekliliğin birinci sınıf tıp öğrencilerine kıyasla önemli ölçüde daha fazla olduğu saptanmıştır ($p = .033$) (30).

Cinsiyet ile öğrencilerin organ bağışına yönelik tutum ölçeği puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı, kadın öğrencilerde tutumun daha olumlu olduğu saptanmıştır ($p = 0.507$). Ponnayyan ve Visalakshi (2013), hemşirelik öğrencilerinin organ bağış konusundaki bilgilerini ve tutumlarını incelemiş; öğrencilerin organ bağışına karşı tutumlarının yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve din gibi değişkenlere göre farklılık göstermediğini saptamıştır (31). Özpulat (2017)'in, üniversite öğrencilerinin kan ve organ bağışına ilişkin düşüncelerini incelediği çalışmada, kan bağışlama durumu ($p = .001$) ile organ bağışlamayı isteme durumu ($p = .002$) ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğunu, Sebastián-Ruiz (2017), Meksika'da tıp öğrencilerinde yürüttüğü bir çalışmada ise, öğrencilerin cinsiyeti ile organ bağışına yönelik tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu saptamıştır ($p < .001$) (32, 33).

Yaşanılan yer ile öğrencilerin toplam ölçek ($p = .028$) ve davranışsal niyet ile algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p = .008$, $p = .038$). Aydın ve Öztekin (2019)'in hemşirelik öğrencilerinde organ nakli ve bağış

konusundaki düşüncelerini incelediği araştırmada öğrencilerin yaş, cinsiyet ve yaşadığı yer ile organ nakli ve bağışına yönelik algı puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (26). McGlade, McClenahan ve Pierscionek (2014), İngiltere’de hemşirelik lisans öğrencilerinin bağışa kaydolmaya istekliliklerinin doğum yerine ($p = .015$) ve yaşanılan yere ($p = .001$) göre farklılık gösterdiğini saptamıştır (17). Maré ve arkadaşları (2018), Polonya’da tıp öğrencilerinin organ nakli konusundaki bilgilerini ve tutumlarını inceleyerek cinsiyet ($p = <.001$), ikamet yeri ($p = .043$) ile canlı donör olmaya isteklilik (yalnızca yakın akrabalarına) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptamıştır (34). Bununla birlikte, Perenc ve arkadaşları (2012) Polonyalı üniversite öğrencilerinde, Hamed ve arkadaşları (2016) ise, Mısır’da tıp öğrencilerinde organ bağışına yönelik tutumun yaşanılan yere göre (kürsal-kentsel) farklılık gösterdiğini saptamışlardır (35, 36).

Mezun olunan okul ile öğrencilerin toplam ölçek ($p = .051$) puan ortalaması ve Davranışsal Niyet, Tutum, Öznel Norm alt boyut puan ortalamaları ($p = .053, p = .303, p = .143$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken; algılanan davranışsal kontrol alt boyut puan ortalaması ile mezun olunan okul arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu saptanmıştır ($p = .006$). Meslek lisesi mezunlarında, diğer gruplara kıyasla organ bağışı ve nakline yönelik tutum daha olumlu olup, çoklu karşılaştırma yöntemiyle incelendiğinde farklılığın Anadolu-Düz lise mezunlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Aydın ve Öztekin (2019)’ın çalışmasında, hemşirelik öğrencilerinin mezun oldukları ortaöğretim kurumları ile ölçek puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan bir fark bulunmamıştır ($p > .05$) (26). Soysal ve Kaya (2019), Kahramanmaraş’ta sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin sınıf düzeyi, cinsiyet, yaş, yaşadığı yer, mezun olduğu lise ve yaşadığı bölge ile organ bağışı bilgi, tutum ve davranış düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptamamıştır ($p > .05$) (37).

Gelir durumu ile öğrencilerin toplam ölçek ($p = .171$) puan ortalaması ve alt boyut (Davranışsal

Niyet, Tutum, Öznel Norm) puan ortalamaları ($p = .111, p = .424, p = .051$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı, hane geliri giderinden fazla olanlarda organ bağışı ve nakline yönelik tutumun daha olumlu olduğu saptanmıştır. Cebeci, Dağ ve Karazeybek (2015), gelir durumu, cinsiyet, yaş ile hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına yönelik tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını saptamıştır ($p > .05$) (27). Tumin ve arkadaşları (2016)’nın tıp ve hemşirelik öğrencilerinde organ bağışı gönüllülüğü ile ilişkili faktörleri araştırmış, hane geliri ve organ bağışına yönelik gönüllülük arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu saptamışlardır. Aylık hane geliri arttıkça öğrencilerin organ bağışlamaya olan gönüllülükleri de artmıştır (38). Balçık, Tarcan ve Sapaz (2019) sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin organ/doku bağışı ve nakli konusundaki bilinç ve tutumlarını incelemiş, regresyon modelinde organ/doku bağışı ve transplantasyonuna yönelik olumlu tutum için cinsiyet, yaş, gelir, yaşanılan yer gibi değişkenlerin rolünün bulunmadığını belirlemiştir ($p > .05$) (39).

Anne eğitim düzeyi ile öğrencilerin toplam ölçek ($p = .003$) puan ortalaması ve alt boyut (Davranışsal Niyet, Öznel Norm, Algılanan Davranışsal Kontrol) puan ortalamaları ($p = .020, p = .042, p = .001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu, öğrencilerin tutum alt boyutu puan ortalaması ($p = .074$) ile anne eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Altıntaş (2018), hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı yapmaya ilişkin düşüncelerinin cinsiyet, anne eğitim düzeyi, anne ve baba çalışma durumu açısından anlamlı farklılık göstermediğini belirlemiştir ($p > .05$) (28). Bostancıoğlu, Saraçoğlu ve Öztürk (2017)’ün Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağışı konusunda bilgi düzeyleri ile tutumlarını incelediği bir araştırmada, ailenin eğitim ve gelir düzeyi gibi parametrelerin, öğrencilerin organ bağışını sosyal, eğitsel ve dinsel yönden algılayışlarını etkilemediği saptanmıştır ($p = .043$) (29).

Öğrencilerin baba eğitim düzeyi ($p = .007$) ile toplam ölçek puan ortalaması, davranışsal niyet, tutum ve algılanan davranışsal kontrol puan

ortalaması ($p = .007$, $p = .029$, $p = .000$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken; öğrencilerin baba eğitim düzeyi ile öznel norm puan ortalaması ($p = .831$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Katsari ve arkadaşları (2015)'nın, 18-30 yaş arasında yer alan Yunan öğrencilerin organ bağışına yönelik bilgi ve tutumlarını incelemiş, ebeveynlerin eğitim düzeyinin, öğrencilerin organ bağışına ilişkin bilgi ve tutumlarını şekillendirmede önemli bir rol oynadığını belirtmiştir (40). Huern ve arkadaşları (2016)'nın, Malezya'da tıp öğrencileri arasında organ bağışı konusunda bilgi, farkındalık ve tutumlarını incelediği bir çalışmada ise, öğrencilerin baba eğitim düzeyi ($p = .415$) ve anne eğitim düzeyi ($p = .152$) ile organ bağışına yönelik tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır (41).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma yalnızca bir fakültenin birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri ile yürütülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına yönelik tutumlarını ve etkili faktörleri belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmada öğrencilerin organ bağışına yönelik tutumlarının “kararsızım” düzeyinde olduğu, yaşa, sınıf düzeyine, yaşanılan yere, anne ve baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin organ bağışına yönelik tutumlarının farklılık gösterdiği; cinsiyet, gelir durumu ve mezun olunan okula göre ise öğrencilerin organ bağışına yönelik tutumlarının farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu sonuçlara göre; öğrenciler ve ailelerinde organ bağışına yönelik olumlu tutum geliştirmek amacıyla toplumsal faaliyetlerin düzenlenmesi, sosya medya ve kamu spotlarının kullanılması, bireylerin organ bağışı konusunda desteklenmeleri bilgi ve farkındalık kazanmaları için halk sağlığı hemşirelerinin düzenli eğitimler yapması önerilebilir. Ayrıca hemşirelik eğitimi müfredat programlarında organ bağışına yönelik ders konularının artırılması, organ bağışı ile ilgili seçmeli derslerin açılması önerilebilir.

Çıkar Çatışması

Araştırmaya herhangi bir fon desteği bulunmamakla birlikte, özgün araştırma türündedir ve araştırmacılar arasında çalışmaya bağlı olarak bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKLAR

1. Yaşar M, Oğur R, Uçar M, Göçgeldi E, Yaren H & Tekbaş Ö. F, Korkmaz A. Bir Sağlık Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin organ bağışı konusundaki tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler. *Genel Tıp Dergisi* 2008; 18(1): 33-37.
2. Kılıç S, Koçak N, Türker T, Gürpınar H & Gülerik D. Kız üniversite öğrencilerinin organ bağışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi* 2010; 52: 36-40.
3. Kavurmacı M, Karabulut N, Koç A. Üniversite Öğrencilerinin Organ Bağışı Hakkındaki Bilgi ve Görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2014; 11(2): 15-21.
4. World Health Organization. Global Observatory on Donation and Transplantation Organ Donation and Transplantation Activities 2016 Report. 24.09.2019, Retrieved from: <http://www.transplant-observatory.org/download/2016-activity-data-report/>
5. International Registry In Organ Donation And Transplantation (IRODaT). Preliminary Numbers 2018. 24.09.2019, Retrieved from: <http://www.irodat.org/img/database/pdf/IRODaT%20Newsletter%202019-March.pdf>
6. Sağlık Bakanlığı. 1979 tarihli 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun. 24.09.2019, Retrieved from: <https://www.saglik.gov.tr/TR,10372/tarihi29051979--sayisi2238--rg-tarihi03061979--rg-sayisi16655--organ-ve-doku-alinmasi-saklanmasi-ve-nakli-hakkinda-kanun.html.%20Eri%C5%9Fim>
7. Organ ve Doku Nakli Hizmetleri Yönetmeliği. Resmi Gazete Tarih: 01.06.2000; Sayı: 24066. 24.09.2019, Retrieved from: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/24066.pdf>
8. Sağlık Bakanlığı. Kan, Organ, Doku Nakli Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. 24.09.2019, Retrieved from: <https://organ.saglik.gov.tr/OTR/70Istatistik/>
9. Ramadurg U. Y, Gupta A. Impact of an educational intervention on increasing the knowledge and changing the attitude and beliefs towards organ donation among medical students. *Journal of Clinical and Diagnostic Research* 2014; 8(5): JC05-JC07.

10. Khalid F, Bin-Khalid A, Muneeb D, Shabir A, Fayyaz D & Khan M. Level of knowledge and attitude regarding organ donation: a community-based study from Karachi, Pakistan. *BMC Research Notes* 2019; 12: 309.
11. Demir B, Kumkale G. T. Individual differences in willingness to become an organ donor: A decision tree approach to reasoned action. *Personality and Individual Differences* 2013; 55: 63-69.
12. Vlaisavljević Ž, Janković S, Soldatović I. Survey of knowledge and attitudes of head nurses regarding organ transplantation. *Actamedica Medianae* 2017; 56(4): 38-44.
13. Mercado-Martínez F. J, Padilla-Altamira C, Díaz-Medina B & Sánchez-Pimienta C. Views of Health Care Personnel On Organ Donation And Transplantation: A Literature Review. *Texto & Contexto Enfermagem* 2015; 24(2): 574-583.
14. Ordin Y. S, Bilik Ö, Söylemez B. A, Kankaya E. A, Çelik B, Duğral E. Organ Bağışına Yönelik Öğrenci Tutumları: Hemşirelik. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2018; 7(2): 28-36.
15. Güler N, Yılmaz P, Erturhan Türk K. Hemşirelik öğrencilerinin organ bağışi hakkındaki tutumları ve etkileyen faktörler. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2020; 17(Ek sayı): 38-44.
16. Mikla M, Rios A, Lopez-Navas A, et al. Factors Affecting Attitude Toward Organ Donation Among Nursing Students in Warsaw, Poland. *Transplantation Proceedings* 2015; 47: 2590-92.
17. McGlade D, McClenahan C, Pierscionek B. Pro-Donation Behaviours of Nursing Students from the Four Countries of the UK. *Plus One* 2014; 9(3): 1-6.
18. Kaça G, Amado S, Kıkıcı İ, Cilasin S, Dağ E, Leylek İ, & Şahin Ö. Organ bağışına yönelik tutumların planlı davranış kuramı çerçevesinde incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi* 2009; 24(64): 78-91.
19. Vicdan A. K, Peker S, Üçer B. Akşehir Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağışi ile ilgili tutumlarının belirlenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2011; 10(2): 175-80.
20. Sungur M. A, Mayda A. S. Düzce üniversitesi tıp fakültesi dönem I ve dönem VI öğrencilerinin organ bağışi konusunda bilgi ve tutumları. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2014; 4(2): 15-20.
21. Kaur S, Ghai S, Krishnan N, Rana D, Kathania D, Kaur G, Thakur G & Kaur G. Knowledge, Attitude and Perception Regarding Organ Donation among the Nursing Students. *Journal of Postgraduate Medicine, Education and Research* 2015; 49(3): 105-110.
22. Chakradhar K, Doshi D, Reddy B. S, Kulkarni S, Reddy M. P & Reddy S. S. Knowledge, Attitude and Practice Regarding Organ Donation among Indian Dental Students. *International Journal of Organ Transplantation Medicine* 2016; 7(1): 28-35.
23. Kırılmaz H, Güler P. B. Benlik Saygısı ve Organ Bağışısı Tutumu İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *İnsan&İnsan* 2019; 20(6): 239-62.
24. Riley K, Evans M. M, Hupcey J, Sellers P. D & Machluf K. Impact of an Educational Intervention on Organ Donation Attitudes in College-Aged Students. *OMEGA—Journal of Death and Dying* 2019; 0(0): 1-10.
25. Martínez-Alarcón L. et al. Student nurses at Spanish universities and their attitude toward xenotransplantation. *Journal of Nursing Education and Practice* 2015; 5(9): 1-12.
26. Aydın Z, Öztekin D. S. Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Organ Nakli ve Bağışısı Konusundaki Düşünceleri. *Journal of Academic Research in Nursing (JAREN)* 2019; 5(2): 1-7.
27. Cebeci F, Dağ G. S, Karazeybek E. Undergraduate nursing students' opinions and attitudes toward organ donation: a survey in a Turkish university. *Journal of Nursing Education and Practice* 2015; 5(9): 83-89.
28. Altıntaş H. K. Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Organ Nakli ve Bağışısı Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi. *Sağlık Akademisi* 2018; 3 (3): 63-80.
29. Bostancıoğlu D, Saraçoğlu G. V, Öztürk M. Yüksekokul öğrencilerinin organ bağışi konusundaki bilgi düzeylerinin ve tutumlarının araştırılması. *Genel Tıp Dergisi* 2017; 27(4):140-151.
30. Akkaş M, Anık E. G, Demir M. C, İlhan B, Akman C, Özmen M. M, & Aksu N. M. Changing Attitudes of Medical Students Regarding Organ Donation from a University Medical School in Turkey. *Medical Science Monitor* 2018; 24: 6918-6924.
31. Ponnayyan H, Visalakshi K. Knowledge and Attitude Regarding Organ Donation among Nursing Students. *International Journal of Science and Research* 2013; 4(12): 1478-80.
32. Özpulat F. Üniversite Öğrencilerinin Kan ve Organ Bağışına İlişkin Düşünceleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi* 2017; 4(2):71-9.
33. Sebastián-Ruiz M. J, Guerra-Sáenz E. K, Vargas-Yamanaka A. K, Barboza-Quintana O, Ríos-Zambudio A, García-Cabello R, & del Carmen Palacios-Saucedo G. Knowledge and attitude toward organ donation of medicine students of a Northeastern Mexico Public University. *Gaceta Médica de México* 2017; 153: 395-404.

34. Marć M, Fudali K, Gajdek M, Rekas M, & Fąfara A. Knowledge and Attitudes of Students of the Rzeszow University About the Transplantation of Organs. *Transplantation Proceedings* 2018; 50: 1933-38.
35. Perenc L, Radochonoski M, Radochonoski A. Knowledge and attitudes of Polish university students toward organ donation and transplantation. *Psychology, Health & Medicine* 2012; 17(6): 667-673.
36. Hamed H, Awad M. E, Youssef K. N, Fouda B, Nakeeb A. E, et al. Knowledge and Attitudes about Organ Donation among Medical Students in Egypt: A Questionnaire. *Journal of Transplantation Technologies & Research* 2016; 6: 155.
37. Soysal A, Kaya N. Üniversite Öğrencilerinin Organ Bağışı İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Davranış Düzeyleri: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Yönetimi Bölümü Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2019; 16 (2): 717-43.
38. Tumin M, Tafran K, Tang L. Y, Chong M. C, Jaafar N. I. M, Satar N. M, & Abdullah N. Factors Associated With Medical and Nursing Students' Willingness to Donate Organs. *Medicine* 2016; 95(12): 1-4.
39. Balçık P.Y, Tarcan G. Y, Sapaz B. Attitudes' of University Students towards Organ Donation and Transplantation. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2019; 10(3): 314-19.
40. Katsari V, Domeyer P. J, Saravis P, Souliotis K. Giving Your Last Gift: A Study of the Knowledge, Attitude and Information of Greek Students Regarding Organ Donation. *Ann Transplant* 2015; 20: 373-80.
41. Huern S. Y, Yee K. C. S, Rajah J. S, Ponniah M. P, & Bin Sapini M. I. Knowledge, Awareness and Attitudes on Organ Donation among Undergraduate Medical Students in Malaysia: An Analytical Cross Sectional Study. *British Journal of Medicine & Medical Research* 2016; 16(3): 1-14